

ปัจจัยทำนายสภาวะเท้าของผู้ป่วยเบาหวาน โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ

บุบผา ลาภทวี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

ตุลาคม 2547

ISBN 974-9740-18-1

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณา
วิทยานิพนธ์ของ บุษผา ลากทวี ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

..... ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วริยา วชิราวัฒน์)

..... กรรมการ

(ดร. สุชาดา กรเพชรปानी)

..... กรรมการ

(อาจารย์แพทย์หญิงทิพาพร ธาระวานิช)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วริยา วชิราวัฒน์)

..... กรรมการ

(ดร. สุชาดา กรเพชรปानी)

..... กรรมการ

(อาจารย์แพทย์หญิงทิพาพร ธาระวานิช)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนทราวดี เขียวพิเศษฐ)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. กุหลาบ รัตนสังขธรรม)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร. ประทุม ม่วงมี)

วันที่...26...เดือน...พฤษภาคม...พ.ศ. 2547

การวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์ ระดับบัณฑิตศึกษา
จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา
ประจำภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2546

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วริยา
วชิราวิธน์ ประธานควบคุมวิทยานิพนธ์ ดร. สุชาดา กรเพชรปानीและอาจารย์แพทย์หญิงทิพาพร
ธาระวานิช กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษาและแนะนำแนวทางที่ถูกต้อง
ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความละเอียดถี่ถ้วน และเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึก
ทราบซึ่งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบปากเปล่าทุกท่านที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะในการ
ปรับปรุงแก้ไขจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้กรุณาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของ
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขอขอบพระคุณ คุณดวงพร นิยมจันทร์ หัวหน้าหอผู้ป่วยศัลยกรรมหญิง
พิเศษและผู้บริหารทุกท่านของโรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ ที่ให้โอกาสผู้วิจัยในการ
ลาศึกษาต่อจนสำเร็จการศึกษา พร้อมทั้งขอขอบพระคุณผู้ป่วยเบาหวานและญาติ ที่ได้กรุณา
สละเวลา และให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์และตรวจประเมินสถานะเท้า

ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ได้กรุณาให้ทุนสนับสนุนการวิจัย
บางส่วนจากทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์ ระดับบัณฑิตศึกษา

ท้ายสุดนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ พี่สาว น้องสาว รวมทั้งผู้ที่เป็นที่รักทุกคน
และเพื่อน ๆ สาขาการพยาบาลผู้ใหญ่และการพยาบาลผู้สูงอายุ ที่ได้ให้กำลังใจ ทำให้ผู้วิจัยต่อสู้
อุปสรรค ให้ผ่านพ้น ไปด้วยดี

บุบผา ลาภทวี

45911642: สาขาวิชา: การพยาบาลผู้ใหญ่; พย.ม. (การพยาบาลผู้ใหญ่)

คำสำคัญ: สภาวะเท้า/ ผู้ป่วยเบาหวาน/ โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ

บุบผา ลากทวี: ปัจจัยทำนายสภาวะเท้าของผู้ป่วยเบาหวาน โรงพยาบาลธรรมศาสตร์
เฉลิมพระเกียรติ (PREDICTORS OF FOOT CONDITIONS IN PATIENTS WITH DIABETES
MELLITUS AT THAMMASAT UNIVERSITY HOSPITAL) อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์: วริชา
วชิราวัฒน์, พย.ค., สุชาดา กรเพชรปानी, Ph.D., ทิพาพร ธาระวานิช, วท.ม. 106 หน้า. ปี พ.ศ. 2547.
ISBN 974-9740-18-1

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเพื่อหาปัจจัยที่สามารถทำนายสภาวะเท้าของผู้ป่วยเบาหวานและ
ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาวะเท้า ในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 1 และ 2 ที่เป็น
โรคเบาหวานไม่น้อยกว่า 1 ปี และมารับบริการการรักษาพยาบาลที่แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาล
ธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี จำนวน 130 ราย เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบ
เฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ทำการศึกษาแบบ Cross Sectional Study และดำเนินการเก็บ
ข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ และประเมินสภาวะเท้าของผู้ป่วยเบาหวาน วิเคราะห์ข้อมูลค่าความถี่
ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ
ขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) โดยมีคำจำกัดความของสภาวะเท้า คือ ลักษณะ
สภาพเท้าของผู้ป่วยเบาหวาน ที่ปรากฏให้เห็นในเรื่องของความสะอาดของเท้า ลักษณะผิวหนัง
และเส้นเท้า เช่น บาดแผลที่เท้า การติดเชื้อ รูปร่างเท้าและความผิดปกติของระบบไหลเวียนโลหิต
และประสาทส่วนปลาย

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการดูแลเท้า มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสภาวะเท้าของ
ผู้ป่วยเบาหวานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .428, p < .01$) ระยะเวลาการป่วยเป็น โรคเบาหวาน
การสูบบุหรี่ และประสบการณ์การเกิดแผลที่เท้า มีความสัมพันธ์ทางลบกับสภาวะเท้าของผู้ป่วย
เบาหวานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -.532, -.463$ และ $-.379, p < .01$) ระยะเวลาการป่วย
เป็น โรคเบาหวาน พฤติกรรมการดูแลเท้า และการสูบบุหรี่ เป็นปัจจัยร่วมกันในการทำนาย
สภาวะเท้าของผู้ป่วยเบาหวาน ได้ร้อยละ 50.9 ($r^2 = .50.9, p < .01$) โดยระยะเวลาการป่วยเป็น
โรคเบาหวาน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสภาวะเท้าของผู้ป่วยเบาหวานสูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ที่ระยะเวลา 5 – 10 ปี ดังนั้นการสนับสนุนและให้ความรู้เรื่องการดูแลตนเองในโรคเบาหวาน
โดยเฉพาะเรื่องการดูแลเท้า เพื่อส่งเสริมให้ผู้ป่วยดำรงไว้ซึ่ง โครงสร้างและการทำหน้าที่ที่ปกติ
ของเท้า จึงเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนางานพยาบาล และการสาธารณสุข จะต้องคำนึงถึง
ปัจจัยเหล่านี้เป็นสำคัญ

45911642: MAJOR: ADULT NURSING; M.N.S. (ADULT NURSING)

KEYWORDS: FOOT CONDITIONS/ PATIENTS WITH DIABETES MELLITUS/

THAMMASAT UNIVERSITY HOSPITAL

BOOBPHA LAPTAVEE: PREDICTORS OF FOOT CONDITIONS IN PATIENTS WITH DIABETES MELLITUS AT THAMMASAT UNIVERSITY HOSPITAL. THESIS

ADVISORS: WARIYA WACHIRAWAT, D.N.S., SUCHADA KORNPETPANE, Ph.D.,

THIPAPORN THARAVANIJ, M.D. 106 P. 2004. ISBN 974-9740-18-1

The purpose of this research were to study the predicting factors of foot conditions and the relationship between factors and foot conditions in patients with diabetes mellitus. The sample was composed of 130 patients with diabetes mellitus Type 1 and 2 who had diabetes more than one year receiving medical care at the out-patient department of Thammasat University Hospital, Pathum Thani province using purposive sampling technique. A cross sectional study and the data was analyzed to establish the frequency, percentage, correlation, standard deviation through the use of stepwise multiple regression. The definition of foot condition was foot appearance in patients with diabetes mellitus included cleanness of foot, skin conditions, nail health status and disordered of peripheral vascular disease and peripheral neuropathy.

The results of the study indicated that the foot self-care behavior was positively correlated with foot conditions ($r = .428, p < .01$). Duration of diabetes, smoking and history of foot ulcers were negatively correlated with foot conditions ($r = -.532, -.463$ and $-.379, p < .01$). Duration of diabetes, behavior in self-care of foot and smoking accounted for 50.9 percent of foot conditions with $r^2 = .509$ and $p < .01$. Duration of diabetes was the important factor influential to foot conditions especially at five to ten years. To support and educate self-care of diabetes mellitus patients especially foot care to promote their maintenance of normal structure and function of feet, nurses should take these factors into account.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
สมมติฐานของการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
โรคเบาหวาน.....	11
สภาวะเท้าของผู้ป่วยเบาหวาน.....	17
การดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน.....	25
ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสภาวะเท้าของผู้ป่วยเบาหวาน.....	29
พฤติกรรมดูแลเท้าของผู้ป่วยเบาหวาน.....	35
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	39
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	39
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	40
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	43
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	43

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง.....	45
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	45
4 ผลการวิจัย.....	47
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	47
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	63
สรุปผลการวิจัย.....	63
อภิปรายผล.....	66
ข้อเสนอแนะ.....	73
บรรณานุกรม.....	77
ภาคผนวก.....	84
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	85
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์และการพิทักษ์สิทธิของผู้เข้าร่วมการวิจัย.....	87
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	92
ภาคผนวก ง การแปลงข้อมูล.....	102
ภาคผนวก จ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรข้อมูลส่วนบุคคลกับตัวแปรตาม.....	104
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	106

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวน ร้อยละ ของผู้ป่วยเบาหวาน จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ($n = 130$).....	48
2 จำนวน ร้อยละ ของผู้ป่วยเบาหวาน จำแนกตามข้อมูลทั่วไป ($n = 130$).....	51
3 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรม การดูแลเท้าของผู้ป่วยเบาหวาน โดยรวมและรายด้าน ($n = 130$).....	54
4 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรม การดูแลเท้าของผู้ป่วยเบาหวานรายข้อ ($n = 130$).....	55
5 จำนวน ร้อยละ ของสภาวะเท้าของผู้ป่วยเบาหวาน โดยรวม ($n = 130$).....	56
6 จำนวน ร้อยละ ของสภาวะเท้าที่ผิดปกติของผู้ป่วยเบาหวาน จำแนกตามรายด้าน ($n = 130$).....	57
7 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ($n = 130$).....	58
8 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรอิสระ แสดงในรูปตาราง เมตริกสหสัมพันธ์ ($n = 130$).....	60
9 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ($n = 130$).....	61
10 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลกับตัวแปรตาม ($n = 130$).....	105

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	10